

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
40 (1997-1998)

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-18-4

001 3811

BRNO 1999

PD 4423

S 9990385

395

250, ✓

PŘEHLED VÝZKUMŮ 40 (1997-1998)

Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: ps@isibrno.cz

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc

Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla,
Richard Zatloukal

Na titulním listě: Mikulčice - sídliště na "Klášteřisku"

Tisk: BEKROS

Náklad: 350 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou

© 1999 by the Authors

All rights reserved

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

Prameny:

Procházka, R. 1998: BRNO – Dominikánská 9. Dům pánů z Kunštátu, inženýrské sítě. Nálezová zpráva č.j. 16/97 uložená v archivu brněnského pracoviště společnosti ARCHAIA.

Resumé:

Brno (Bez. Brno-město). Dominikánská Gasse Nr. 9. Siedlung. Mittelalter. Rettungsgrabung.

BRNO (okr. Brno-město)

Dominikánská ul., parc. č. 491, Dominikánské nám., parc. č. 509. Sidliště. Středověk (12.-15.stol.). Záchraný výzkum.

Výzkum byl vyvolán výstavbou a rekonstrukcí inženýrských sítí v prostoru ulice Dominikánská a Dominikánského náměstí a byl omezen pouze na dokumentaci profilů s odkrytými archeologickými situacemi. Ve všech neporušených úsecích sledované trasy byla konstatována absence půdního typu na sprašovém podloží, jenž zde byl nahrazen souvrstvím o síle 0,5-0,7 m. Situace vznikla patrně v důsledku intenzivního komunikačního provozu spojeného s terénními úpravami v období středověku i novověku. Nejzávažnějším nálezem je rozsáhlý zahloubený objekt (k. 501), situovaný v komunikaci dolní části Dominikánské ulice, který zanikl ve 14. stol., tedy v době již předpokládané stabilizace uliční sítě.

Rád bych se zmínil i o profilu P3 umístěném před domem Dominikánská č. 9, ve kterém byl v rámci spraše zjištěn horizont fosilní (kvartérní) půdy, v hloubce 2,05 m pod povrchem.

Marek Peška, ARCHAIA, pracoviště Brno

Prameny:

Procházka, R., 1997: Kabelovod BRNO - Dominikánská, Nálezová zpráva č.j. 9/97 uložená v archivu brněnského pracoviště společnosti ARCHAIA.

Resumé:

Brno (Bez. Brno-město). Dominikánská Gasse, Dominikaner Platz. Siedlung. Mittelalter (12.-15. Jh.). Rettungsgrabung.

BRNO (okr. Brno-město)

Františkánská ulice - vozovka, parc.č. 216/1,3,4. Sidliště. Středověk (13.-15. stol.). Záchraný výzkum.

Záchraný výzkum (akce A 13/98) byl vyvolán ohrožením archeologických památek v důsledku plánovaného hloubení průzkumných sond za účelem vyhledání dnes nepřístupných suterénů zčásti již zaniklých domů.

Těžiště výzkumu spočívalo jednak v odkryvu po přirozených vrstvách, jednak v dokumentaci profilů archeologickými souvrstvími. Vzhledem k možnostem byla plošně preparována část archeologických situací (zvl. v sondách 4,5,6,7) v sondách č. 1 a 2 jen v některých úsecích a výzkum se omezil převážně na dokumentaci a vzorkování řezů. relativně nejméně byla sledována sonda 1, hloubená před uzavřením smlouvy o provedení výzkumu již r. 1996.

Prostor tzv. Římského náměstí je součástí území velmi exponovaného z hlediska zachování archeologických památek. Prokázala to řada záchraných výzkumů, které proběhly zde či v těsné blízkosti. Zejména je třeba uvést odkryvy v místě domu Františkánská č. 9

v letech 1990 - 1994 (Archeologický ústav ČSAV v Brně, Ústav archeologické památkové péče Brno), č.2 - býv. františkánský klášter - r. 1990 (Muzeum města Brna), Josefská č. 8 a 10 r. 1995 - 1996 (Ústav archeologické památkové péče Brno). Typickým znakem je dochování souvrství pravěkých a středověkých vrstev a zahloubených objektů o mocnosti 2 a více metrů jen několik desítek cm pod dnešním terénem. Vzhledem ke skutečnosti, že zde na počátku 20. stol. nedošlo k tak radikální přestavbě předindustriální zástavby, je i rozsah dochování památek často větší, než v ostatních částech města.

V sondě 2/98 (šachta M a průzkumná štola) byly dokumentovány dva velké zahloubené objekty, snad původně hliníky (vzájemně propojené jámy k. 501 a 518), zasypané v závěru 13. či na počátku 14. stol. Byly zkoumány již v úrovni sprašového podloží, nadložní souvrství nebylo průzkumnou, horizontálně vedenou štolou zachyceno. Sklep, ze kterého průzkumná štola vycházela, měl novověký ráz a příslušel nepochybně domu č.p. 495. Sestával zejména z velké místnosti E, jejíž podlaha ležela o 95 cm níže než v menší místnosti C. Zde byl zachycen pod novějšími zásypy fragment starší cihlové podlahy. Místnost C ústila na jihu do schodišťové chodby A (hlavní vstup), prodloužené na západě o menší sklípek B. Na schodišti A byly zachyceny zbytky dřevěných schodů na cihlových stupních. Z místnosti C je možné na S vstoupit do malého, snad nedokončeného prostoru D (chyběla západní obezdívka) a sestoupit po zvláštním schodišti ke studni (struktura 5). Studna s kamennou vyzdívkou na trámovém věnci byla nepochybně starší (2.pol. 13. stol.) a byla využita druhotně. Původně nepochybně sahala až k povrchu středověkého souvrství, které však zde nebylo odkryto. Ve spodní vrstvě zásypu, již zvodnělé, se nacházelo množství fragmentů keramických konvic a zlomky dobře dochovaných dřevěných nádob - zvláště vědra.

Sondy 4 (šachta H), 5 (G) a 7 (E) zachytily v podstatě obdobnou situaci. Pod cca 30 - 40 cm povrchových recentních úprav již začínalo středověké souvrství. Jeho nejmladší část lze klást do 14. stol., vzhledem k absenci glazované keramiky v nálezech spíše do jeho 1. poloviny. Tyto vrstvy měly ráz odpadových uloženin nebo navážek z výkopů, chyběly jednoznačné doklady, které by naznačovaly komunikační ráz. Sídlištní aktivity potvrzuje i přítomnost jam k. 520, 522 nejasně definovatelné funkce. Následovalo členité souvrství z doby kolem pol. až 2.pol. 13. stol. vždy s jednou dominantní vrstvou (k. 148 v s. 4, která odpovídá patrně k. 167 v s. 5). Poněkud specifická situace byla zachycena v sondě 7, kde sídlištní vrstva k.192 nasedala na destrukční vrstvy k. 193 a 198. Posledně uvedená měla požárový charakter a bezprostředně nasedala na zvlněnou podlahu 1 se dvěma jamkami či žlábkami (k. 516, 517). Jde nepochybně o výsek nadzemní dřevohliněné stavby, zaniklé ještě ve 13. stol. Následovala opět planýrka k. 199, spočívající na nestejnorodé sídlištní vrstvě k. 103 - 109. Ta vyplňovala zejména palisádový žlábek k. 511 a pronikala do řady kůlových jamek č. 512 - 515. Zmíněné výkopy porušovaly specifickou úpravu k. 205 tvořenou přemístěnou spraší. Šlo nepochybně opět o podlahu. I tyto aktivity lze klást do doby kolem pol. případně do 2.pol. 13. stol. Níže se nacházel černozemní půdní typ, zčásti kontaminovaný (změněný na kulturní vrstvu) nálezy z pozdní doby bronzové, kam patřila zjevně i jáma k. 519. V sondách č. 4 a 5 bylo doloženo i osídlení z 1.pol. 13. a zejména z 2.pol. 12. - přelomu 12./13. stol. (k. 167, 171, 172, 150, 153, 154) nasedající již opět na zmíněný půdní typ s pozdněbronzovými aktivitami (zvl. jáma k. 506, možná i k. 507, nejde-li o přírodní depresi). Důležitý nález představuje vápenka (struktura 1), která porušovala vrstvu k. 172 z 2. pol. 12. - poč. 13. stol. a lze ji klást do 1.pol. 13. stol. Je to již čtvrtý nález svého druhu v jihovýchodní části města, jeden z typických projevů sídlištního horizontu 1. pol. 13. stol.

V sondě 6 se nacházela hluboká šachta s odpadovou výplní z 1. pol. 16. stol. - část keramiky tvořila asi defektní výrobky z hrnčířské pece. Tato snad jímka porušovala jak vrstvy z 13. stol., tak i půdní typ a její dno nebylo zjištěno.

Zmíněné nálezy v sondách 4 - 7 jsou situovány do míst, kde se měla podle známých rekonstrukcí O. Vičara již v první pol. 14. stol. nacházet ústřední komunikace Židovské „čtvrť“, tedy Františkánské ulice. Archeologické nálezy však naznačují stabilizaci uliční čáry při jižním vyústění uličky do Josefské ulice (tedy v místě domu č. 8) až v pokročilém 15. stol., předtím zde průchod asi ještě nebyl. Dalším pevným bodem je kamenné jádro domu č. 9 ve Františkánské ul., zasunuté proti dnešnímu (baroknímu) průčelí objektu hlouběji do nitra parcely. V přední části však byl doložen suterén dřevohliněného domu rámcově z 14. stol. Každopádně se v prostoru komunikace ve druhé polovině 12. a zejména celé 13. stol. s přesahem do následujícího věku nacházelo souvislé osídlení se zahloubenými i nadzemními objekty. Ke vzniku, resp. prodloužení uličky na západ došlo zřejmě později, nejdříve však v pokročilém 14. stol. a souvislý průchod mezi nynější Masarykovou a Josefskou ul. existoval nepochybně až v 15. stol. I tak je překvapivý nález jímký (?) z 16. stol. přímo uprostřed komunikace - zřejmě zde musíme předpokládat lokální změnu její trasy ještě v raném novověku, snad v souvislosti s výstavbou františkánského kláštera.

Marek Peška, ARCHAIA, pracoviště Brno

Prameny:

Procházka, R. 1998: BRNO – Římské nám., sondy. Nálezová zpráva č.j. 5/98 uložena v archivu brněnského pracoviště společnosti ARCHAIA.

Resumé:

Brno (Bez. Brno-město). Františkánská Gasse. Siedlung. Mittelalter (13.-15. Jh.). Rettungsgrabung.

BRNO (Brno-město)

Jánská ul., parc. č. 128 (Blok 24). Sídliště. Středověk. Záchraný výzkum.

Výzkum (akce A 25/97) byl vyvolán ohrožením archeologických památek dvěma sondami provedenými v rámci projektu sanace brněnského podzemí, omezil se však pouze na dokumentaci profilů archeologickými souvrstvími.

V sondě 1 bylo zjištěno mohutné antropogenní souvrství počínaje patrně 13. stol. (k. 117). Spočívalo na černozemním půdním typu (k. 118) s povrchem v hloubce 4,05 m pod dnešní úrovní terénu. V sondě 2 bylo patrně zjištěno zdivo pozdně gotického barbakanu před městskou branou zvanou „Branka“ (k. 901). Šlo o součást vnějšího pásma středověkého hradebního systému, vysunutého před parkánovou zeď. Ke zdi byla přizděna novověká přizdívka č. 902, snad v souvislosti s přestavbou opevňovacího systému v 17. stol. Obě zdi byly zapuštěny do souboru starších vrstev, základu ani nejstarších sídlištních aktivit však nebylo dosaženo.

Rudolf Procházka, ARCHAIA, pracoviště Brno

Prameny:

Procházka, R. 1997: BRNO – Jánská ul. Blok 24, sondy. Nálezová zpráva č.j. 10/97 uložena v archivu brněnského pracoviště společnosti ARCHAIA.

Resumé:

Brno (Bez. Brno-město). Jánská Gasse. Siedlung. Mittelalter. Rettungsgrabung.